

הכרונולוגיה של תקופת השופטים הרב ד"ר אליהו שץ

התוכן:

הקשיים בקביעת הכרונולוגיה של התקופה
טבלה 1. כרונולוגיה לתקופת השופטים
פרק הזמן של תקופת שלטון יהושע
תקופות שלטון השופטים ותקופות השעבוד
פרק הזמן של שלטון שמואל
גיל שאול במלכו
אימות הכרונולוגיה
התאריכים לשנות השעבוד
מקורות

הקדמה

מוצג כאן פתרון לפי הפשט לבעיות הכרונולוגיות של תקופת השופטים במקרא. פתרון זה הוא עדכון ושיכלול של החיבורים הקודמים בנושא הזה על ידי המחבר^{1,2}. לפי הבנתי, הניתוח הנוכחי עונה על כל השאלות שהוצגו על ידי מבקרי המקרא לגבי התאריכים של השופטים, ומראה שהמידע הכרונולוגי התנ"כי המופיע בספרי יהושע, שופטים, שמואל ומלכים, הקשור לנושא השופטים, הוא מהימן ונכון.

תקופת השופטים מתייחסת, לפי הגדרה מוגבלת, לתקופה המתחילה עם שלטון עתניאל, שבא אחרי יהושע, ומסתיימת במלכות שאול, המלך הראשון. עם זאת, למען נוחות הבנת הכרונולוגיה, כדאי לכלול בתקופה זו גם את שלטון יהושע וגם את תקופת השלטון של שאול, דוד ושלמה. בדרך זו, תקופת השופטים מתייחסת לתקופה המתחילה במות משה והמסתיימת בפיצול מלכות שלמה למלכויות יהודה וישראל.

מן המקורות שמחוץ לתנ"ך כמעט ואין תאריכים מדויקים, שעמם אפשר להשוות את תאריכי תקופת השופטים שמקבלים מהתנ"ך. ההשוואה הטובה ביותר שאפשר לקבל היא השוואה לא מדויקת בין זמנו של יהושע לבין תקופת עמארנה. בדרך כלל, אין מספיק מקורות היסטוריים בני-השוואה, ולכן אין אי-התאמה בתקופת השופטים בין סדר הזמנים של התנ"ך לבין ההיסטוריה העולמית.

הקשיים בקביעת הכרונולוגיה של התקופה

הבעיה העיקרית לתקופה זאת היא הצגת הסבר פשוט לנתוני התנ"ך כדי לקבל שיטה עקבית שתתאים לכל הנתונים. ואלה הנקודות העיקריות שגרמו קשיים בהשגת ביאור נכון לתיאור התנ"כי:

(א) משך הזמן שבו שלט יהושע אינו מוזכר.

(ב) בספר שופטים מוזכרות שבע תקופות שעבוד, אבל לא ברור מהטקסט אם תקופות השעבוד הללו התרחשו בעת ובעונה אחת עם שנות שפוט השופטים.

(ג) משך זמן מנהיגותו של שמואל הנביא אינו מוזכר.

(ד) משך תקופת השלטון של המלך שאול, על אף שנתון בש"א י"ג א, נחשב כלא מהימן משום שבאותו פסוק עצמו כתוב "בן שנה שאול במלכו".

להלן מוצגים פתרונות לארבע הבעיות האלה, המאפשרים פיתוח כרונולוגיה עקבית. תוצאות החישובים של סדרי הזמנים מסוכמות בטבלה 1.

השתמשנו בתאריך ניסן 1474 לפנה"ס עבור יציאת מצרים כנקודת המוצא עבור התאריכים הרשומים בטבלה. תאריך זה התקבל על סמך התאריך 586 לפנה"ס עבור חורבן בית המקדש הראשון, המבוסס היטב מן ההיסטוריה הבבלית. לפי המסורת התקיים בית המקדש הראשון 410 שנים (מסכת יומא, דף ט, עמוד א). לפי הפירוש המפורט שלי של הסינכרוניזם בספר מלכים³ אני מקבל מספר יותר מדויק של 409 שנים ושלושה חדשים, ולכן אני משתמש ב-409 שנים במקום 410. לפיכך, יסודות בית המקדש הושמו ב-995 (586 + 409). במ"א ו' א, לז' כתוב שבית המקדש נוסד 480 שנים לאחר יציאת מצרים. בכך מקבלים את

טבלה 1. כרונולוגיה לתקופת השופטים

המקורות (בספר שופטים)	תאריכי השעבוד (לפנה"ס)	מספר שנות השעבוד	המשעבד	המקורות	התאריך (לפנה"ס)	מספר השנים	המושל או האירוע
				במד' י"ד לד	1474-1435	40	שהייה במדבר
					1434-1383	52	יהושע בן נון
ג' ח	1390-1383	8	כושן רשעתיים	שופ' ג' יא	1382-1343	40	עתניאל בן קנז
ג' יד	1360-1343	18	עגלון מלך מואב	שופ' ג' ל	1342-1263	80	אהוד בן גרא
ג' לא	1263	0	פלשתים	שופ' ג' לא	1263	0	שמגר בן ענת
ד' ג	1262-1243	20	יבין מלך כנען	שופ' ה' לא	1262-1223	40	דבורה הנביאה
ו' א	1229-1223	7	מדין	שופ' ח' כח	1222-1183	40	גדעון (ירובעל)
				שופ' ט' כב	1182-1180	3	אבימלך בן גדעון
				שופ' י' ב	1179-1157	23	תולע בן פואה
ז, ח	1152-1135	18	בני עמון	שופ' י' ג	1156-1135	22	יאיר הגלעדי
				שופ' י"א כו	1434-1135	300	סכום השנים משלטון יהושע
				שופ' י"ב ז	1134-1129	6	יפתח הגלעדי
				שופ' י"ב ט	1128-1122	7	אבצן מבית לחם
				שופ' י"ב י"א	1121-1112	10	אילון הזבולוני
				שופ' י"ב יד	1111-1104	8	עבדון בן הלל
				שופ' ט"ו כ	1103-1084	20	שמשון
י"ג א	1123-1084	40	פלשתים	שופ' ט"ז לא			
				ש"א ד' יח	1083-1044	40	עלי הכהן
					1043-1041	3	שמואל
				ש"א י"ג א	1040-1039	2	שאול
				ש"ב ה' ד	1038-999	40	דויד
				מ"א ו' א	998-995	4	שלמה (עד החל בניית המקדש)
				מ"א ו' א	1475-995	480	שנים מיציאת מצרים
				מ"א י"א מב	998-959	40	מלכות שלמה

סוף 1475 או תחילת 1474 לפנה"ס (995 + 480) כתאריך יציאת מצרים. הראיתי בפירוש שלי על ספר שמות⁴ שתאריך זה מתאים לתאריכים שיכולים לקבל מן ההיסטוריה המצרית.

פרק הזמן של תקופת שלטון יהושע

לפי הפירוש המסורתי, יהושע שפט את העם 28 שנים (סדר עולם רבה, פרק י"ב), ולפי זה היה בן 83 כאשר החל לשלוט, כי הוא חי עד גיל 110 שנה (יהו' כ"ד כט). לכאורה, בשל חוסר מידע, הניחו חז"ל שיהושע היה בערך בן גילו של כלב בן יפונה. כלב היה בן 40 שנים בשנה השנייה במדבר (יהו' י"ד ז), או 79 בזמן הכניסה לארץ כנען. ההנחה שיהושע היה בן 83 (במקום 59 שאנו מוכיחים להלן) דורשת הוספת 24 שנים כדי להתאים לפרק הזמן של 300 שנה (המוזכר אצל יפתח). מקובל להוסיף את השנים החסרות האלו על ידי ההנחה ששתיים מתקופות השעבוד (7 שנים למדין – שופ' ו' א; ו-18 שנים לבני עמון – שופ' י" ז-ח) התרחשו כאשר לא שלטו שופטים, סך הכול 25 שנה, שכמעט זהה ל-24 השנים הדרושות. בכל זאת, ההנחה ששתיים, ורק שתיים, משבע תקופות השעבוד, התרחשו כאשר לא שלטו שופטים, הובילה לפירוש לא עקבי, וגרמה לחוסר אמון באמיתות הכרונולוגיה הנתונה בספר שופטים. יתר על כן, אם יהושע היה בן 83 שנה כאשר החל לשלוט, אזי היה בן 89 שנה בשנה השביעית לשלטונו כאשר הוביל את הצבא בכיבוש מלכי הדרום (יהו' י" א-מג) ומלכי הצפון (יהו' י"א א-טו). קשה להאמין שאדם בגיל 89 מסוגל לעבור ברגל מרחקים ארוכים ואחרי כן להילחם עם האויב. ברור שמלחמות אלו התרחשו בשנות השביעית לשלטונו מפני שחברון (יהו' י" לו-לז) היתה אחת מן הערים שנכבשו, ואנו למדים מיהו' י"ד י-יד, ט"ו יג-יד, שכלב לחם במלחמה נגד חברון בשנה השביעית ליהושע. בניגוד לזה, אם יהושע היה בן 59 כאשר החל לשלוט, אזי היה בן 65 בשנה השביעית. סביר להניח שאדם במצב בריאותי טוב יהיה לו הכוח להילחם בגיל כזה. להלן נתונה הגישה החדשה כדי לחשב את אורך שלטונו של יהושע.

למרות שמשך הזמן לשלטון יהושע אינו מוזכר בתנ"ך, ניתן לחשב את מספר שנות כהונתו על בסיס גילו של יהושע. כמו שנוכיח בהמשך, יהושע התחיל להנהיג את העם כאשר היה בן 59; והמשיך לשלוט עד מותו בגיל 110 (יהו' כ"ד כט, לא). יוצא איפוא שיהושע משל במשך 52 שנה.

חישוב גילו של יהושע בתחילת מנהיגותו נובע מגילו בשנה השנייה במדבר. בעת ההיא (במד' י" יא) נשלחו יהושע, כלב ושאר נשיאי השבטים לתור את ארץ כנען ולברר את מהות המבצרים אשר בתוכה (במד' י"ג א-כ). כאשר חזרו המרגלים, דיווחו רובם שבני ישראל לא יוכלו להתגבר על יושבי הארץ (במד' י"ג לא). רק יהושע וכלב העריכו כי ניתן לכבוש את

הארץ (במד' י"ד ו-ח). כתוצאה, רפו ידי הישראלים והם מרדו (במד' י"ד ט-יא). כעונש על חוסר אמונתם, הכריז הא' שכל האנשים (דהיינו מבן 20 שנה ומעלה; ראה במד' ל"ב יא) שראו את כבוד ה' בעת יציאת מצרים, בנוסף על הצעירים יותר שניאצו את הא', לא יאריכו לחיות כדי לראות את הארץ אשר הובטחה לאבותיהם (במד' י"ד כב-כג). אבל העדה המשיכה להתלונן נגד ה' (במד' י"ד כז) וכתוצאה נענשו בני ישראל באופן חמור יותר. אז נקבע כי גם אלה שהגיעו לגיל 20 רק בשנה השנייה במדבר, כאשר נפקד העם, לא יכנסו לארץ כנען (במד' י"ד כט-ל; א' א-ג). מעניין הדבר, שרק כלב לא נכלל בין בני גילו שנענשו בהיותם מעל גיל 20 בעת יציאת מצרים (במד' י"ד כב-כד; דבר' א' לה-לו); אבל כלב וגם יהושע לא נכללו בין מקבלי העונש לאלה שהגיעו לגיל 20 בשנה השנייה במדבר (במד' י"ד כט-ל; ל"ב יא-יב). המסקנה היא שיהושע היה בן 19 בזמן יציאת מצרים, ובן 20 בשנה השנייה במדבר, כאשר נשלח כמרגל. תמיכה לגילו הצעיר יחסית מתקבלת מהכתוב בשמ' ל"ג יא שהוא היה "נער", כלומר בסביבות גיל 20. הואיל ויהושע היה בן 19 בעת יציאת מצרים, ברור שהיה בן 59 כאשר התחיל להנהיג את העם 40 שנה לאחר מכן.

תקופות שלטון השופטים ותקופות השעבוד

אף שלא ברור מתוך הכתוב בספר שופטים אם תקופות השעבוד התרחשו בזמנית או לאחר שפיטת השופט, סביר להניח שהעם לא נשאר ללא מנהיג יותר מחודשים ספורים. הכרונולוגיה המוצגת בטבלה 1 מוכיחה שהנחה זו לא רק הגיונית, אלא גם נותנת תוצאות שאינן סותרות את עצמן. אחרת, היה צורך להגדיל את משך הזמן של תקופת השופטים ב-111 שנים (8+18+0+20+7+18+40), דהיינו בסכום השנים של שבע תקופות השעבוד המוזכרות, והדבר היה גורם לסתירות רבות.

הביטוי "ותשקוט הארץ" המופיע בקשר למנהיגותם של עתניאל, אהוד, דבורה וגדעון (שופ' ג' יא, ל; ה' לא; ח' כח) מבואר לעתים קרובות כמתייחס לשקט משעבוד וממלחמה. אם כך, ביאור זה מרמז שתקופות השעבוד לא התרחשו בעת שפוט השופט. לכן, מוטב לבאר את הביטוי "ותשקוט הארץ" כמתייחס לשקט מן ויכוחים פנימיים על אודות בחירת מנהיג העם.

פרק הזמן של שלטון שמואל

מספר השנים שבהן שפט שמואל לבדו אינו מוגדר. הסיבה לכך נובעת, כנראה, מכך שחלק גדול משנות כהונתו היה בעת שפוט עלי הכהן. עם זאת, נוכל להוכיח מן הנתונים בספר שמואל, ששמואל עמד בראש העם

באופן עצמאי לכל הפחות שנתיים, ולכל היותר 11 שנים. לאחר מכן, נוכיח מנתוני הכרונולוגיה שהוא שפט לבדו בדיוק שלוש שנים.

מנתוני האירועים לאחר מות עלי מקבלים את המספר המינימלי לשנות כהונת שמואל. כך, ארון ה' נשאר בשדה פלשתים שבעה חדשים (ש"א ו' א), והוחזר בעונת קציר חיטים (ש"א ו' ג). כאשר נמשח שאול למלך, ובא במקום שמואל, היתה העת גם היא עונת קציר החיטים (ש"א י"ב ז). משמ' ל"ד כב אנו למדים שעונת קציר החיטים חלה במועד חג השבועות, הנופל לאחר החודש הראשון. לכן, השנה ושבעת החדשים המוזכרים כוללים שני תאריכים של אחד-בניסן, ונחשבים כשלטון של שנתיים. (מניית שנות שלטון בתנ"ך, לפני חלוקת מלכות שלמה לשתי ממלכות, מבוססת תמיד על מספרי האחד-בניסן שבו משל המנהיג).

חישוב המספר המרבי לשנות השלטון העצמאי של שמואל מבוסס על העובדה שארון ה' נשאר בקרית יערים למשך 20 שנה (ש"א ז' ב) אחרי מות עלי. ההעברה הבאה של הארון (ש"ב ו' ג; דה"א י"ג ה) התרחשה במלכות דוד, אחרי כהונת שמואל, אחרי השנתיים ששאול מלך (ש"א י"ג א); אחרי שבע השנים שדוד מלך בחברון (ש"ב ה' ד-ה) ואחרי מספר לא מוגדר של שנות מלכות דוד בירושלים. כלומר, הזמן המרבי לשלטון שמואל הוא 11 שנים (11=20-7), אם נניח שהעברת הארון התרחשה מיד אחרי שהחל דוד למלוך בירושלים. לאמיתו של דבר, העברת הארון התרחשה בשנה ה-15 לשלטון דוד על סמך המסקנה ששמואל שפט שלוש שנים.

הנתונים לגבי מלכות דוד מתאימים למסקנה שארון ה' הועבר בשנה ה-15 לשלטונו. כשנה לאחר העברת הארון, כאשר ה' הניח לדוד מכל אויביו (ש"ב ז 1), הוא שקל את האפשרות לבנות את בית המקדש. בקטעים הבאים נמצא בטקסט (ש"ב ח' א, י' א, י"ג א, ט"ו א) הביטוי "ויהי אחרי כן" לציין משך זמן של שלוש שנים. חשוב לדעת שבכל התנ"ך ביטוי זה מציין משך זמן של לפחות שלוש שנים, ולפעמים תקופות הרבה יותר ארוכות; אבל בספר שמואל משמעות הביטוי הוא שלוש שנים. לכן, אחרי 3 שנים (ש"ב ח' א) בשנה ה-19 של מלכות דוד, התרחשו מלחמות רבות עם הפלשתים, מואב, צובה וארם דמשק. באותו זמן (ש"ב ט') עשה דוד חסד למפיבושת בן יהונתן. כשלוש שנים לאחר מכן (ש"ב י' א) בשנה ה-22 של מלכות דוד, נערך מלחמה נגד בני עמון. בשנה הבאה לתשובת השנה (ש"ב י"א א) בשנה ה-23 למלכות דוד, קיים המלך יחסים עם בת-שבע.

נתונים אלו מתאימים למידע (מ"א י"ד כא) שרחבעם, הבן הבכור של שלמה, היה בן 41 שנה כאשר החל למלוך אחרי מותו של שלמה. הנה, שלמה מלך 40 שנה (מ"א י"א מב), ולכן רחבעם נולד שנה לפני ששלמה נעשה למלך. אם נניח ששלמה התחתן בגיל 13, אז הוא היה לפחות בן 15

כאשר החל למלוך. בנוסף, היחסים הראשונים בין דוד לבת-שבע התקיימו כשנתיים לפני הולדת שלמה מפני ששלמה היה הבן השני שנולד לבת-שבע (ש"ב י"א כו; י"ב כד). לפיכך יחסים אלו התרחשו 17 שנה לפני מותו של דוד, אשר מלך 40 שנה (מ"ב ב' יא), ולכן התרחשו בשנה ה-23 של מלכות דוד, בהתאמה מלאה עם המסקנה של הסעיף הקודם המבוסס על השנה ה-15 להעברת הארון. חישוב זה גם מוכיח ששלמה נולד בשנה ה-25 של מלכות דוד.

נוכל עכשיו להראות שהתאריך של השנה ה-25 מתאים גם לתאריכים לאירועים הבאים במלכות דוד. הסיפור לגבי אמנון ותמר התרחש כשלוש שנים לאחר מכן (ש"ב י"ג א) בשנה ה-28 לדוד. שנתיים לאחר מכן (ש"ב י"ג כג) בשנה ה-30 לדוד, נרצח אמנון על ידי צו מאחיו אבשלום. אז ברח אבשלום לגשור, ונשאר שם שלוש שנים (ש"ב י"ג לח) עד השנה ה-33 לדוד. לפי בקשת יואב, הותר לאבשלום לחזור לירושלים, אבל הוא נשאר שם שנתיים (ש"ב י"ד כח) בלי להיפגש עם אביו דוד, עד השנה ה-35 לדוד. שלוש שנים לאחר מכן (ש"ב ט"ו א) בשנה ה-38 לדוד, הכין אבשלום לעצמו רכב עם 50 אנשים הרצים לפניו, ולאט לאט התחבב על העם. אז בתחילת שנת ה-40 לדוד (ש"ב ט"ו ז), מרד אבשלום בדוד אביו. המרד והאירועים הקשורים בו מתוארים בש"ב ט"ו ז – כ' ו. חשוב גם לציין ששבע וחצי השנים של מלכות דוד, כאשר מלך מחברון מתוארים בש"ב ב' א-ה' ג; והאירועים מן השנה ה-8 עד השנה ה-14 מתוארים בש"ב ה' ו-יב, יז-כה.

עכשיו הראינו שניתן לקבל תאריכים סבירים לאירועים במלכות דוד על סמך המסקנה שארון ה' הועבר לירושלים בשנה ה-15 למלכותו.

המסקנה ששמואל כיהן באופן עצמאי שלוש שנים בדיוק, נובעת מן הכתוב במ"א ו' א, שבניית בית המקדש הוחל 480 שנה אחרי יציאת מצרים. שלוש שנים לכהונת שמואל מאפשרות התאמה מלאה עם פרק זמן זה (ראה טבלה 1).

בהרהור ראשון, שלוש השנים לכהונת שמואל נראות כבלתי מתאימות לתיאור המוצג בש"א ז' טו-ח' ג. אך לא כל המאורעות המתוארים אירעו אחרי מות עלי. שמואל התחיל לשרת כנביא בעת שלטון עלי (ש"א ג' כ), ואפשר גם שמינה את בניו כמושלים מקומיים (ש"א ח' א-ה) עוד בחיי עלי. לכן הטקסט בש"א ז' טו-ח' ג מסכם אירועים בחיי שמואל, בין אם אירעו במהלך כהונת שמואל העצמאית ובין אם לא.

נברר עכשיו את ההיסטוריה של שמואל: כנראה, התעברה חנה, אם שמואל, כאשר עלי שירת ככהן, אבל בטרם נעשה לשופט על כל ישראל

(ש"א א'). בעת ההיא היה עלי לפחות בן 35, משום שהיה צריך להיות בן 15 כאשר נולד בנו השני, ובניו לא יכלו לכהן ככהנים (ראה ש"א א' ג) לפני הגיעם לגיל עשרים לכל הפחות (דה"א כ"ג כד, כו; במד' ד' ג; ח' כד). שנה לאחר מכן, כאשר היה עלי לפחות בן 36, נולד שמואל (ש"א א' כ). עלי מת בגיל 98 (ש"א ד' טו, יח), ולכן אפשר ששמואל היה בן 62 כאשר עלי מת. שמואל שלט שלוש שנים עד גיל 65; וחי עוד שנה (ש"א כ"ה א; כ"ז ז; י"ג א) עד גיל 66. הניתוח הזה, הנותן את הגיל המרבי של שמואל, מבאר את השימוש במלים "זקן" ו"שיבה" (ש"א ח' א, ה; י"ב ב) ביחס לתיאורו.

נוכל לקבל גיל יותר מדויק עבור שמואל בזמן מותו על סמך ש"א א' יא. שם חנה, אם שמואל, נדרה נדר שאם ה' יתן לה בן היא תקדיש אותו לשרת את האלוהים כל חייו, ומורה (תער) לא יעלה על ראשו. נניח שמקור המושג שלא לחתוך את שער ראש בנה בא מדוגמת שמשון. נאמר לאמא של שמשון שמורה (תער) לא יעלה על ראש שמשון (שופ' י"ג ה). הרי, שמשון נעשה מפורסם כאשר נבחר להיות שופט באמצע 1104 לפנה"ס (טבלה 1), ולכן, לפי רעיון זה, שמואל נולד בשנה הבאה ב-1103. כך, כאשר שמואל מת בשנת 1040, הוא היה בן 63, דהיינו שלוש שנים פחות מגיל המרבי שחישבנו למעלה. ידוע לנו שעלי מת בשנת 1044 בגיל 98 (ש"א ד' טו), ולכן עלי היה בן 38 ב-1104 כאשר חנה התעברה.

גיל שאול במלכו

נאמר בש"א י"ג א, "בן שנה שאול במלכו, ושתי שנים מלך על ישראל". מבקרי התנ"ך הניחו שפסוק זה משובש; כפי שברור מאליו ששאול היה מעל גיל שנה במלכו כן מסתבר שמלך יותר משנתיים. תמיכה לכך ששאול מלך פרק זמן ארוך נובעת כנראה מהתיאור הארוך של שלטונו, הממלא תשעה-עשר פרקים (ש"א י"ג-ל"א). אבל התיאור הארוך רק מצביע על כך ששלטון שאול היה מתועד היטב, משום שהיה המלך הראשון. למעשה, כל האירועים המוזכרים יכלו להתרחש במשך שנתיים. להלן נראה שהפסוק אינו משובש, ויש הגיון בביטוי "בן שנה". לפיכך, ההודעה ששאול מלך שתי שנים היא הודעה נכונה. בנוסף, כדאי לציין שכאשר נאמר ששאול מלך שתי שנים, המשמעות היא שהוא מלך בשני אחד-בניסן רצופים, אבל זמן שלטונו יכול להיות כמעט שלוש שנים. בנוסף, כתוב שדוד ישב בשדה פלשתים במשך שלטון שאול, שנה וארבעה חדשים (ש"א כ"ז ז), ודבר זה תומך בכתוב ששאול מלך רק שתי שנים.

הזכרנו לפני כן שארון ה' נשאר בקרית יערים במשך 20 שנה (ש"א ז' ב) אחרי מותו של עלי. עשרים השנים הללו כוללות לפחות 7 שנים עבור דוד, ומשך שלטונו של שמואל ושאל. אלו הטוענים שהפסוק בש"א י"ג א הוא משובש, מניחים ששאול מלך 12 או יותר שנים במקום 2 השנים הכתובות.

אבל אם שאול מלך 12 שנים, נשאר רק שנה אחת לשלטון שמואל, דבר שלגמרי בלתי סביר.

המלים "בן שנה" המציינות בפסוק את גיל שאול, מגדירות לאמיתו של דבר 52 שנה, כנגד 52 שבועות בשנת חמה. כאשר מופיעה המילה "שנה" בהקשר בו לא ניתן לפרשה כשנה אחת, מובנה 52 שנים. שימוש דומה למילה "שנים" נמצא בספר דניאל. שם המילה "שנים" מציינת תקופות של 52 שנים בין אירועים היסטוריים (ראה פירוש המחבר על דני' י"א ו,ח,יג).⁵

דרך אחרת לחשב את גילו של שאול היא על סמך הגיל של בנו, איש-בושת. בש"ב ב' י כתוב "בן ארבעים שנה איש-בושת בן שאול במלכו". המלכת איש-בושת אירעה מיד אחרי מות שאול (ש"ב א' א), שמלך שנתיים (ש"א י"ג א). אם נניח ששאול היה בן 14 כאשר נולד איש-בושת, הרי היה שאול בן 52 במלכו. הדבר מסתבר רק אם איש-בושת היה בכורו או ילדו השני, ושאול התחתן כאשר התבגר, בגיל 12 או 13. אולם מדה"א ח' לג, ט' לט, וש"א י"ד מט, אנו למדים שיונתן הוא הבכור. יתר על כן, בדה"א ח' לג, ט' לט, איש בעל (איש-בושת) נרשם כאחרון מבין ארבעת בני שאול. למרות זאת, סביר להניח שאיש-בושת היה הילד השני. כך, בש"א י"ד מט כתוב שִׁנְיָ (הגיוני לומר שזהו שם אחר לאיש-בושת) הוא הבן השני. הסיבה שנרשם כאחרון בדברי הימים נעוצה בכך שלא לחם נגד הפלשתים במערכה שבה נספו אביו ושלושת אחיו (ש"א ל"א ב; דה"א י"ב), ולא נחשב כאדם בעל ערך. על בסיס ההנחות האלה אנו מסיקים שיונתן הבכור נולד כאשר שאול היה בן 13, ואיש-בושת, הילד השני, נולד שנה לאחר מכן כאשר היה שאול בן 14 שנה.

כדאי לציין שקיש, אבי שאול, היה לפחות 14 שנים מבוגר מן שאול, ולכן היה לפחות בן 66 כאשר שאול נמלך למלך. קיש מוזכר כאשר שאול נבחר להיות המלך (ש"א י"ג) אבל אינו מוזכר לאחר מכן, ודבר זה הגיוני בשל גילו המתקדם.

אימות הכרונולוגיה

ניתנים שני פרקי זמן המאפשרים את בדיקת שנות כהונתם של השופטים. הראשון מתייחס לתחילת שלטון יפתח (שופ' י"א ח,יא). בעת ההיא, טוען יפתח ש-300 שנים עברו מאז שהישראלים כבשו את סיחון מלך האמורי (שופ' י"א כו). מבמד' כ"א כג-כד אנו למדים שהניצחון על סיחון התרחש אחרי מות אהרון (במד' כ' כח); ומבמד' ל"ג לח יודעים אנו שאהרון מת בחודש החמישי בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים. כך, 300

השנים מתייחסות לתקופה שבין תחילת שלטון יהושע ועד תחילת כהונתו של יפתח. אימות המספר הזה ניתן בטבלה 1.

פרק הזמן השני מוזכר במ"א ו' א, היכן שכתוב שבניית בית המקדש החלה בחודש השני בשנה הרביעית למלוך שלמה, שהיא 480 שנים לצאת בני ישראל מארץ מצרים. גם מספר זה מאושר בטבלה 1. אבל יש לציין שהמספר המדויק של שנות שלטון שמואל, דהיינו שלוש שנים, מבוסס על פרק זמן זה. אחרת, יש אפשרות לבחור בשנתיים ועד 11 שנים לשלטון שמואל. עם זאת, פרק הזמן של 480 השנים מאשר בדיוק של כ-8 שנים את התאריכים הנתונים לתקופת השופטים.

התאריכים לשנות השעבוד

על סמך הכרונולוגיה המתקבלת בהנחה ששנות השעבוד אירעו בזמן שלטונם של השופטים, ניתן לקבל תאריכים מדויקים גם עבור שבע תקופות השעבוד. עתניאל בן קנו התגבר בתחילת שלטונו על כושן רשעתים (שופ' ג' ח-ז), ולכן 8 שנות השעבוד התרחשו בשמונה השנים האחרונות לשלטון יהושע. כמו כן, אהוד בן גרא התגבר בתחילת שלטונו על עגלון מלך מואב (שופ' ג' יד-ל), ולכן 18 שנות השעבוד התרחשו ב-18 השנים האחרונות לשלטון עתניאל. שמגר בן ענת הושיע את ישראל מידי הפלשתים (שופ' ג' לא), וכנראה שעבוד זה לפלשתים לא התארך אפילו שנה אחת. לעומת המקרים האלו, כתוב במפורש ששנות השעבוד ליבין מלך כנען אירעו לאחר מותו של אהוד ובעת שלטון דבורה (שופ' ד' א-ד). לכן, 20 שנות השעבוד ליבין התרחשו ב-20 השנים הראשונות של דבורה הנביאה. מן הכתוב בשופ' ו' א, יד; ח' כב, מובן שגדעון בן יואש התגבר על מדין בתחילת שלטונו, ולכן 7 שנות השעבוד למדין התרחשו ב-7 השנים האחרונות לשלטון דבורה. כמו כן, יפתח הגלעדי נבחר להיות השופט על עם ישראל על מנת שינצח את בני עמון (שופ' י"א ט-יא), ולכן 18 שנות השעבוד לבני עמון התרחשו ב-18 השנים האחרונות של יאיר הגלעדי. במקרה של 40 שנות השעבוד לפלשתים (שופ' י"ג א), המצב מעט שונה. שנות השעבוד הסתיימו כאשר שמשון הפיל את בית השמחה על עצמו ועל 3000 פלשתים, והרג גם את חמשת סרני הפלשתים (שופ' ט"ז כז-ל). לכן 40 שנות השעבוד החלו בשנתיים האחרונות לאבצן מבית לחם והמשיכו ב-10 שנות שלטונו של אילון הזבולוני, ב-8 שנות שלטונו של עבדון בן הלל, וב-20 שנות שלטונו של שמשון ($40 = 2+10+8+20$).

הכתובת על אסטלת מרנפתח (מצבת הניצחון) מאמתת את התאריכים שקיבלנו לשעבוד ישראל תחת מדין, ומתארת את המצב לפני שגדעון יצא להילחם נגד מדין ב-1223 לפנה"ס. מרנפתח מלך מצרים (1215-1225 בערך) כותב באסטלת הנצחון שלו, "נבוזה כנען בכל רע, נשבתה אשקלון, נלכדה גזר, ינועם היתה כלא היתה, ישראל היה לשממה, זרע אין לוי". כנראה הוא מתאר את המצב בשנה השלישית למלכותו, בשנת 1223 לפנה"ס. התיאור הכתוב באסטלה מתאים לכתוב בשופ' ו' ב-ה, "וַתֵּצֵז יַד מִדִּין עַל יִשְׂרָאֵל... וְהָיָה אִם זָרַע יִשְׂרָאֵל, וְעָלָה מִדִּין וַעֲמַלְק וּבְנֵי קָדָם, וְעָלוּ עִלָּיו, וַיַּחֲנוּ עֲלֵיהֶם, וַיִּשְׁחִיתוּ אֶת לְבַל הָאָרֶץ עַד בּוֹאֲךָ עָזָה, וְלֹא יִשְׁאִירוּ מִחַיָּה בְּיִשְׂרָאֵל, וְיִשָּׂה נְשׂוֹר וְחָמוֹר... וַיָּבֵאוּ בְּאֶרֶץ לְשַׁחֲתָהּ". במיוחד, התיאור בשופטים של השחתת זרע האדמה מתאים לכתוב באסטלה, "ישראל היה לשממה, זרע אין לוי".

מקורות

1. א. שץ, אמיתות כרונולוגיית התנ"ך, הוצאת אל"ף, ת"א, עמודים 85-91, 1973

2. א. שץ, פירוש אליהו על ספר שופטים, הוצאת המחבר, עמודים 7, 14-18, 2001,
3. אליהו שץ, פירוש אליהו על ספר מלכים, הוצאת המחבר, עמודים 17-25, 2002,
4. אליהו שץ, פירוש אליהו על ספר שמות, הוצאת המחבר, עמודים 13-24, 2001
5. אליהו שץ, פירוש אליהו על ספר דניאל, הוצאת המחבר, עמוד 13, 2003